Global Startup Ecosystem Index (GSEI) 2026 tahlili va unda O‘zbekiston o‘rnini yanada yaxshilash bo‘yicha takliflar

StartupBlink tomonidan ishlab chiqilgan Global Startup Ecosystem Index (GSEI) 2026 dunyo bo‘ylab 100 dan ortiq mamlakat va 1500 dan ortiq shaharlarning startup ekotizimlari reytingini shakllantiradi.

Indeks ma’lumotlari uchta asosiy oqimdan shakllantiriladi. Birinchidan, StartupBlink xaritasiga startup va ekotizim ishtirokchilari tomonidan bepul kiritilgan kraudsorsing ma’lumotlari asos qilib olinadi. Ikkinchidan, Crunchbase va Semrush kabi global ma’lumotlar provayderlari tizimlari bilan integratsiyadan foydalaniladi. Uchinchidan, ma’lumotlar cheklangan bo‘lgan bozorlarda dunyo bo‘ylab 100 dan ortiq hukumat va davlat sektori agentliklari bilan strategik hamkorlik yo‘lga qo‘yiladi.

Hozirgi vaqtda ma’lumotlar bazasi 270 000 dan ortiq startup subyektlarini qamrab olgan. Startup deganda – masshtablash (scalability) salohiyatiga ega bo‘lgan innovatsion va texnologik yechimlarni qo‘llaydigan har qanday biznes tushuniladi. Bunda an’anaviy xizmat ko‘rsatuvchilar, mahalliy ma’lumotnomalar (directories) va white-label platformalar hisobga olinmaydi. IPO bosqichidan o‘tgan, 1 milliard dollardan yuqoriga baholangan yoki “Unicorn” (Yakkashox – xususiy investorlar tomonidan bozor qiymati kamida 1 milliard dollarga baholangan, juda tez o‘sayotgan va noyob texnologik loyihaga ega yosh kompaniya) maqomiga erishgan kompaniyalar esa "maxsus subyektlar" sifatida alohida baholanadi.

YARIMOY

Hisoblash metodologiyasi

Har bir ekotizimning yakuniy bali (Total Score) uchta asosiy mezon yig‘indisidan iborat:

Mezon	Salmog‘i	Asosiy urg‘u
Miqdor (Quantity)	~24%	Ekotizim hajmi va faollik darajasi
Sifat (Quality)	~63%	Natijalar, erishilgan yutuqlar va ta’sir doirasi
Biznes muhiti (IBEI)	~13%	Regulyativ va institutsional shart-sharoitlar

Miqdor ko‘rsatkichi (Quantity Score) ekotizim ishtirokchilarining umumiy hajmini belgilab beradi. Uning asosiy parametrlari qatoriga umumiy balning 21.0% qismini tashkil etuvchi startuplar soni hamda veb-trafik va mijozlar qamrovini o‘z ichiga olgan, 11.1% lik salmoqqa ega traksiya metrikalari kiradi. Bundan tashqari, ushbu ko‘rsatkich doirasida hududdagi akseleratorlar, investorlar, kovorkinglar, mitap a’zolari va korporativ ochiq innovatsion dasturlar soni ham hisobga olinadi.

Sifat ko‘rsatkichi (Quality Score) reytingda eng katta salmoqqa ega bo‘lib, ekotizimga kiritilgan resurslarni emas, balki uning aniq va yakuniy natijasini o‘lchaydi. Bu yerda asosiy drayver sifatida startup investitsiyalari olinadi va ular vaqt o‘tishi bilan kamayib boruvchi ko‘rinishda quyidagi formula orqali hisoblanadi:

$$V_{invest} = \Sigma W_t \cdot I_t$$

Ushbu investitsiya koʻrsatkichi umumiy balning 23.0% qismini belgilaydi. Shuningdek, sifat mezonlariga unicorn va exit (startup asoschilari yoki investorlarning kompaniyadagi oʻz ulushlarini sotib, loyihadan muvaffaqiyatli chiqishi va kiritilgan investitsiyalarni foydasi bilan naqd pulga aylantirishi) baholari, birjadagi texnologik kompaniyalar kapitallashuvi hamda nufuzli Y Combinator dasturiga qabul darajasi ham kiritilgan. 2026-yilda ushbu mezon yanada kengaytirilib, unga 1 milliard dollardan yuqori exit narxlari, mustaqil universitetlar reytingi va ikkita yangi korporativ ochiq innovatsiya parametrlari qoʻshildi.

Biznes muhiti koʻrsatkichi (IBEI) esa StartupBlink'ning maxsus *Innovators Business Environment Index* (IBEI) modeliga asoslanadi va faqat milliy (mamlakat) darajasida hisoblanadi. Shaharlarning shaxsiy ballari aynan mana shu milliy bazaga tayanib, shahar miqyosidagi faollik boʻyicha moslashtiriladi. IBEI oʻz navbatida uchta muhim yoʻnalishni oʻlchaydi: korxona ochish xarajatlari, moliyaviy vositalar qulayligi, internet erkinligi va mehnat qonunchiligini qamrab oluvchi biznes operatsiyalarining qulayligi; soliq stavkalari, bozor hajmi va kreditga erishishni belgilovchi biznes yashovchanligi hamda moliyaviy sharoitlar; boshqaruv sifati, pasport quvvati, ingliz tili darajasi va korrupsiyani idrok etishni oʻz ichiga olgan institutsional ishonch va global ochiqlik.

Mazkur tizimli koʻrsatkichlardan tashqari, reytingda ekspertlar tomonidan saralanadigan sub'ektiv parametrlar ham mavjud. Ularga 323 ta global tashkilotni oʻz ichiga olgan *Global Startup Pantheon*, 200 ta eng nufuzli shaxsdan iborat *Global Startup Influencers* roʻyxati hamda TechCrunch Disrupt va GITEX kabi 200 ta yirik xalqaro tadbir jamlangan *Global Startup Events* platformasi kiradi.

Oʻzbekistonning GSEI boʻyicha joriy holati (2026)

Oʻzbekiston 2026-yilgi GSEI indeksida StartupBlink tomonidan "Yil mamlakati" (Country of the Year) deb e'lon qilindi. Bu Markaziy Osiyo mintaqasida ushbu nufuzli unvonga sazovor boʻlgan ilk davlatdir. Bu muvaffaqiyat tizimli davlat siyosati va xususiy sektor drayverlarining oʻzaro integratsiyasi natijasidir.

Metrika	2026-yilgi koʻrsatkich	2025-yilga nisbatan oʻzgarish
Mamlakatning global reytingi	79-oʻrin	**+19 pogʻona**
Yillik ekotizim oʻsishi	227.3%	**Indeksdagi eng yuqori koʻrsatkich**
IBEI biznes reytingi	125 tadan 78-oʻrin	Umumiy reyting bilan mutanosib
Markaziy Osiyo reytingi	2-oʻrin	+1 pogʻona
Osiyo reytingi	16-oʻrin	+1 pogʻona
Global Top 1,000 dagi shaharlar	3 ta shahar	+2 shahar (Samarqand, Fargʻona qoʻshildi)
Toshkent shahri reytingi	229-oʻrin	**+121 pogʻona**
Ekotizim umumiy qiymati	$3.5 mlrd AQSh dollari	Yangi hisob-kitob
Unicorn kompaniyalar	1 ta (Uzum, $2.3 mlrd)	2026-yildagi yangi natija

Bunday o‘sishga, asosan, quyidagilar sabab bo‘ldi:

Hukumat infratuzilmasi va strategik loyihalar. Ekotizim taraqqiyoti "Raqamli O‘zbekiston – 2030" strategiyasi hamda IT Park Uzbekistan tomonidan taqdim etilayotgan soliq imtiyozlari va akseleratsiya dasturlariga tayanadi. Global miqyosda kengayayotgan IT Park AQSh, Xitoy va BAAda o‘z vakolatxonalarini ochdi hamda flagman kampusining ikkinchi bosqich qurilishini boshladi. Shuningdek, Saudiya Arabistonining "DataVolt" kompaniyasi bilan hamkorlikda barpo etilayotgan 12 megavatli yangi ma’lumotlar markazi Markaziy Osiyodagi eng yirik SI server markaziga aylanadi.

Venchur kapitalining faollashuvi. Mahalliy moliya bozori sezilarli darajada chuqurlashdi. IT Park Ventures o‘z kapitalini 30 million dollarga yetkazib, bir yilda 70 dan ortiq loyihaga 7.1 million dollar yo‘naltirdi, UzVC esa umumiy qiymati 7 million dollarlik yangi venchur fondlarini qo‘llab-quvvatladi. Mintaqaga 20 million dollar bilan kirgan Yevropaning DOMiNO Ventures fondi hamda BILLZ loyihasining 9 million dollarlik ulushi muvaffaqiyatli sotilishi (exit) bozordagi o‘sish dinamikasini ko‘rsatadi.

Xalqaro aloqalar va "Enterprise Uzbekistan". Mahalliy startuplarning Web Summit va GITEX kabi nufuzli platformalardagi ishtiroki natijasida 100 million dollardan ortiq investitsiya jalb qilindi. Buning samarasi o‘laroq, globallashgan startuplar soni 30 tadan oshib, bir yilda 930% gacha o‘sish qayd etildi. Ekotizimning huquqiy jozibadorligini oshirish maqsadida IT Park qoshida ingliz huquqi, ingliz tilidagi soliq xizmatlari va mustaqil tijorat sudi tizimiga asoslangan "Enterprise Uzbekistan" xalqaro raqamli texnologiyalar markazi tashkil etildi.

Funksional va tarmoq ko‘rsatkichlari. O‘zbekiston jamiyat faolligi, korporativ aloqalar, kapital va ko‘rinuvchanlik bo‘yicha Markaziy Osiyoda yetakchilik qilmoqda. Ayniqsa, qit’a miqyosidagi "Startup hamjamiyati faolligi" yo‘nalishida mamlakat 6-o‘rinni egalladi. Toshkent shahri esa energetika, dasturiy ta’minot, apparat ta’minoti hamda Edtech yo‘nalishlarida mintaqaning eng birinchi raqamli markazi bo‘lib turibdi.

O‘zbekistonning indeksdagi o‘rnini yaxshilash uchun strategik tavsiyalar

O‘zbekistonning global reytingda yuqori cho‘qqilarga ko‘tarilishi endilikda infratuzilma yaratish bosqichidan yakuniy natijadorlikka (output maturation) o‘tishni talab qiladi. Eng yuqori reyting salmog‘iga ega ko‘rsatkichlarni yaxshilash uchun mutasaddilar quyidagi strategik yo‘nalishlarga e’tibor qaratishi lozim.

Moliyalashtirish tizimini chuqurlashtirish va sifat ko‘rsatkichlarini oshirish

Indeksda eng katta ulushga ega (23%) startup investitsiyalarini ko‘paytirish uchun UzVC orqali xalqaro "Tier-1" fondlari bilan hamkorlikda investitsiya kiritish (LP Matching) tizimini yo‘lga qo‘yish investorlar riskini kamaytiradi. Shuningdek, Crunchbase va Semrush kabi global bazalarga ma’lumot tushishini ta’minlovchi choraklik ingliz tilidagi "Investment Showcase" vitrinasini yaratish hamda startuplarni "Series A" bosqichiga tayyorlovchi xalqaro mentorlik dasturlarini joriy etish o‘rtacha investitsiya hajmini oshiradi.

Bitta loyiha natijasiga bog‘lanib qolmaslik va fading (eskirish/so‘nish: kompaniyaning bozordagi mavqeyi, o‘sish sur’ati yoki raqobatbardoshligini vaqt o‘tishi bilan asta-sekin yo‘qotishi) mexanizmining salbiy ta’sirini kamaytirish uchun keyingi 3 yilda qiymati 500 million dollarga yetishi mumkin bo‘lgan startuplarni qo‘llab-quvvatlovchi “Target-500” milliy dasturini ishga tushirish zarur. Shu bilan birga, “Uzum” ekotizimining xalqaro ekspansiyasini global bazalarda aks ettirish, xalqaro korporatsiyalar tomonidan o‘zbek startuplarini sotib olinishini (M&A) rag‘batlantiruvchi soliq imtiyozlarini joriy etish ham sifat balini keskin oshiradi.

Global R&D markazlarini jalb etish va Oliy ta’lim sifatini oshirish

Alphabet, Microsoft, Meta va Cisco kabi gigantlarning tadqiqot markazlarini (R&D) jalb qilish uchun "Enterprise Uzbekistan" doirasidagi ingliz huquqi va mustaqil sud tizimi asosiy afzallik sifatida taqdim etilishi kerak. IT Park tomonidan tayyor ofis va muhandislarni yollash paketlarini qamrab oluvchi “Plug-and-Play” dasturini ishlab chiqish hamda Fors ko‘rfazi texnologik koridori orqali BAA va Saudiya Arabistoni global xablarining sho‘ba bo‘linmalarini mamlakatimizda ochish muzokaralarini o‘tkazish istiqbolli yo‘nalishlardir.

Universitetlar reytingi sifat ko‘rsatkichining mustaqil parametri bo‘lgani sababli, yetakchi texnik oliygohlarda xalqaro hammualliflikdagi ilmiy maqolalar sonini oshirishni moliyaviy rag‘batlantirish lozim. TOP-100 universitetlar bilan dual-diplom dasturlarini kengaytirish universitet nufuzi so‘rovnomalariga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi, “One Million Uzbek Coders” va boshqa shu kabi dasturlarni, magistratura bosqichini bitirgan mutaxassislarni ilmiy-tadqiqot (R&D) va PhD bosqichlariga ulaydigan tizim yaratish esa ilmiy salohiyatni tubdan yaxshilaydi.

Biznes muhiti (IBEI) va Global brend taniqliligini yaxshilash

Mamlakatni IBEI reytingida TOP-50 talikka olib chiqish uchun xalqaro raqamli platformalar hamda kasbiy vositalarga bo‘lgan cheklovlarni kamaytirish orqali internet erkinligini ta’minlash zarur. Ta’sischilarning global harakatchanligini oshirish maqsadida Yevropa Ittifoqi, Buyuk Britaniya va ASEAN davlatlari bilan viza tartibini soddalashtirish, AKT yo‘nalishidagi ta’limda ingliz tili darslarini keskin oshirish hamda korrupsiyaga qarshi islohotlar orqali suveren kredit reytinglarini (Moody’s, S&P, Fitch) yaxshilash talab etiladi.

Subyektiv rag‘batlarni (Pantheon va Influencer) qo‘lga kiritish uchun IT Park Uzbekistan va Uzum brendlarini StartupBlink’ning nufuzli Pantheon ro‘yxatiga kiritish bo‘yicha to‘g‘ridan-to‘g‘ri arizalar yuborish lozim. AKT haftaligi (ICT Week) doirasida TechCrunch yoki GITEX kabi global brendlar hamkorligida yirik tadbirlar tashkil etish hamda AQSh, Buyuk Britaniya va BAA nufuzli texnologik medialari (Wired, TechCrunch) orqali tizimli PR kampaniyalarini olib borish global taniqlilikni oshiradi.

Hududiy ekstansiya va ikkinchi darajali shaharlar

Indeks ko‘p markazli ekotizimga ega davlatlarni yuqori baholashini hisobga olib, Samarqand, Farg‘ona, Namangan va Andijonda akseleratsiya hamda hammualliflikda investitsiya kiritish mexanizmlariga ega satelit IT Park kampuslarini kengaytirish lozim. Bunda shaharlarning o‘ziga xos iqtisodiy bazasidan kelib chiqib, Samarqandni turizm texnologiyalari (TravelTech), Namanganni esa yengil sanoat va apparat ta’minoti (Hardware) kabi yo‘nalishlarga strategik ixtisoslashtirish kutilgan natijani beradi.

Xulosa o‘rnida, O‘zbekistonning global reytingda 79-o‘ringa ko‘tarilishi va 227% lik o‘sish ko‘rsatkichi 2026-yilgi indeksning eng yorqin natijasidir. Endilikda davlat siyosati faqat infratuzilma berish emas, balki xususiy sektor natijadorligini (investitsiyalar hajmi, unicorn va exitlar) katalizator sifatida qo‘llab-quvvatlashga qaratilishi lozim. Ushbu tavsiyalarning tizimli amalga oshirilishi respublikamizga yaqin 3 yil ichida global TOP-60 talikka kirish va mintaqaviy yetakchilikni mustahkamlash imkonini beradi.